

Türkiye - Bosna Hersek İlişkilerinin Gelişmesinde Halk Kültürünün Rolü

Fatih İYİYOL

International Burch Univesity
Saraybosna, Bosna-Hersek
fatihiyol@ibu.edu.ba

Özet: Bu çalışmada, Türkiye ile Bosna-Hersek arasındaki ilişkilerin gelişmesinde halk kültürünün yapabileceği katkılar ele alınmaktadır. Çalışmada, saha araştırması (derleme) ve anket tekniğinden yararlanılmıştır. Bildiride, Bosna-Hersek'teki etnik unsurlara genel olarak değinilmekle birlikte; nüfus yoğunluğu açısından Bosna-Hersek'te ana kitleye sahip Boşnaklar ve Boşnak kültürü ile Türk kültürü açısından kültürel ilişkilerin gelişmesi değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Türkiye- Bosna Hersek ilişkilerinin gelişmesinde kültürel unsurlardan daha kapsamlı bir şekilde yararlanılması gerektiği kanaatine varılmış ve bununla ilgili çeşitli tekliflerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Bosna- Hersek, halk kültürü

1. Giriş

Türkler ile Balkan coğrafyasını oluşturan topluluklar arasında tarihi, kültürel ve sosyal ilişkiler kadim dönemlere dayanmaktadır.

Balkan kelimesi sıra- dağ veya dağlık anlamında Türkçe bir kelimedir. Balkan yarımadası, VI. yüzyıldan itibaren Türk kavimlerinin gelip yerleştiği bir yurt olmuştur (İnalçık, 2005: 20). Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeyi fethinden önce Avarlar, Kumanlar Peçenekler, Kırpçaklar; Balkan coğrafyasına yerleşmiş olan Türk kavimleridir. Türk boyları, Balkanlara hızla yerleşmiş ve arkalarında birçok kültürel unsur bırakmışlardır (Artun, 2000; Öztuna, 1990: 15).

Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeyi fethinden önce binlerce Türk dervişi Balkan coğrafyasına yayılmıştır. Bu dervişler, Balkanlara Türk- İslam kültürünü taşıyarak yerli Balkan topluluklarının Türk ve İslam kültürü tanımasını sağlamıştır. "Kolonizatör Türk Dervişleri"¹ olarak tanımlanan bu gönüllü tasavvuf erbabları gittikleri yerlerde, tekkelerini kurarak Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki fetihlerine zemin hazırlamışlardır (Barkan, 1942: 282).

Osmanlı İmparatorluğu'nun Bosna- Hersek'i fethinden önce bölgeye yerleşen Türk dervişleri fetih öncesi tekkelerini kurmuş ve müesseseleşme yoluna gitmişlerdir. 1462 yılında Saraybosna'da İsa Bey Mevlevi tekkesi açılmıştır (Çehajić, 1986: 61).

1463 yılında Bosna, Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmiş ve bu tarihten sonra Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanmıştır (Imamović, 1998: 82-83). Fetihten sonra Bogomil Boşnaklar, uzun zamana yayılan bir süreç içerisinde gönüllü olarak Müslüman olmuşlardır² (Malcolm, 1996: 52-55). Fetih ve İslamlaşma ile birlikte Boşnaklar ile Türkler arasında doğrudan kültürel iletişim başlamıştır. Bu kültürel iletişimi yeniçeriler, Osmanlı'nın İstanbul, Bursa ve Konya gibi kültür merkezlerinden yetişen Boşnaklar, bölgede aktif rol oynayan dervişler- tekkelerin etkisi gibi birçok unsuru saymak mümkündür.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle Türk kültürünün Boşnak, Hırvat ve Sırp kültürü üzerinde etkili olduğunu Batılı seyyahlar ve sözkonusu toplulukların kendi araştırmacıları ifade etmektedir. 1829'da Vuk Karadzic, Ortodoks Sırpların Müslüman gibi giyindikleri, özellikle şehirde yaşayanların Türk adetlerine göre yaşadıkları, Sırp kadınların çarşaf giydikleri, erkeklerin sarık takıp nargile içtiklerini ifade eder (Artun, 2002: 99-105).

1878 yılında fiilen, 1908 yılında ise resmen Avusturya- Macaristan İmparatorluğu Bosna- Hersek'i ilhak etmiştir. Bosna- Hersek'in Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılmasıyla ilişkilerin kısmen koptuğu görülse de

¹ Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan, İstila Devri'nin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler isimli makelesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanları fethetmeden önce bölgeye Selçuklu, Karahanlı, Türkistan coğrafyasından binlerce gönüllü Alperenin yerleştiği ve bunların Osmanlı fetihleri öncesi bölgede zemin hazırladıklarını ifade etmektedir.

² Bosna'daki İslamlaşma süreci ve Müslüman nüfus hakkındaki en sağlıklı bilgiler, Osmanlı vergi sicillerinden alınabilir. 1468-69 yılına ait defterlerde, Bosna'da Hristiyan hane sayısı 37.125, Müslüman hane sayısı ise 332 idi. 1485 yılına ait defterlerde, Hristiyan hane sayısı 30.552 ve 2491 bekar ya da dul Hristiyan mevcuttu. 4134 Müslüman hane ve 1064 kişi de dul ve bekar Müslüman mevcuttu. 1520'ye ait defterde ise 98.095 Hristiyan hane, 84.675 Müslüman hane mevcuttu. Daha sonraki vergi sicil defterlerinde sürekli olarak Müslüman hane sayısında artış gözlenmektedir.

450 yıllık birlikte yaşamının getirdiği etkileşimi silmek mümkün değildir. Nitekim, 1965 yılında Abdullah Şkaljić, Turcizmi u Srpskohrvatskom Jeziku, çalışmasıyla; Sırp, Hırvat ve Boşnak dillerinde halkın kullandığı 8742 Türkçe kelime tespit etmiştir.

Türkiye ile Bosna-Hersek arasında Yugoslavya dönemindeki ilişkilerin Osmanlı dönemi kadar güçlü olmadığı aşikardır. Yugoslavya döneminde, özellikle Türk-İslam kültür mirasının Bosna- Hersek topraklarında silinmesi adına çalışmalar yapılmıştır. 1952 yılında tekke, vakıf ve dernekler kapatılmış, Bazı raporlara göre ordudaki Müslüman subayların çocuklarını sünnet ettirmeleri yasaklanmış, Müslüman asker ve subaylar domuz eti yemeye zorlanmışlardır (Malcolm, 1996: 195)

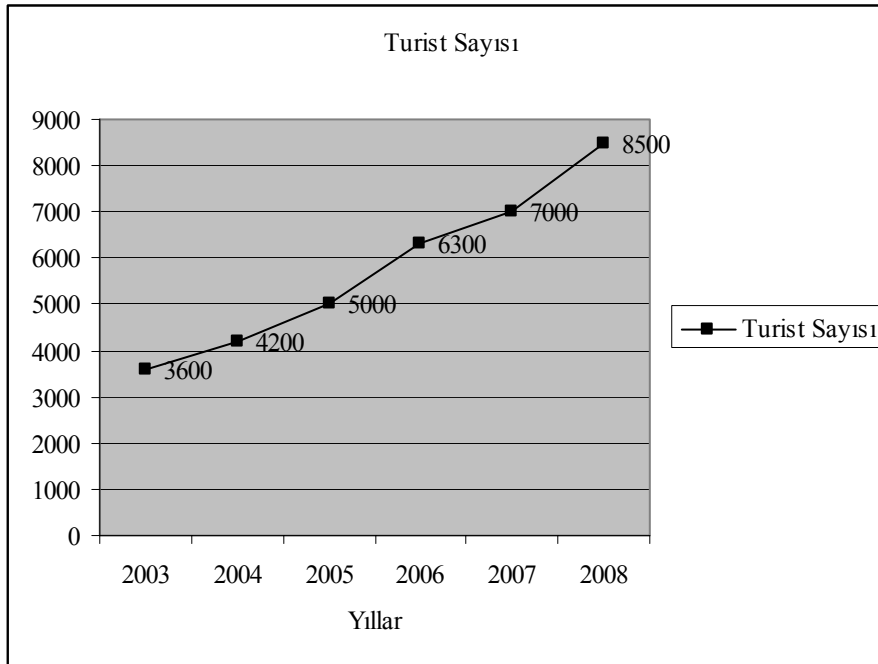
Yugoslavya'nın dağılması, Bosna'daki iç savaş ve sonrasında Bosna- Hersek Cumhuriyetinin kurulması ve küreselleşme ile birlikte Türkiye Bosna-Hersek ilişkilerinin gelişmesinde yeni bir dönem başlamıştır. Bu çalışma yeni dönem ilişkilerin gelişmesinde halk kültürünün katkısı ele almaktadır.³

2. Halk Kültürünün Bosna- Hersek Türkiye İlişkilerinin Gelişmesine Katkısı

2.1. Turizm ve folklor

Türkiye ile Bosna Hersek arasındaki tarihi- kültürel bağların köklü olması ve küreselleşmenin etkisi iki ülke arasında turizmin gelişmesini sağlamıştır. Özellikle, Türkiye'den Bosna-Hersek'e her geçen yıl artan bir ilgi görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda, bir turizm firması vasıtasıyla Türkiye'den Bosna-Hersek'i ziyaret eden turist sayısı verilmiştir. Tablo-1'deki verilerden hareketle Bosna-Hersek'i ziyaret eden Türk turistlerin oranında beş yıl içerisinde yaklaşık olarak bir buçuk kat arttığı gözlenmektedir.⁴

Tablo-1. Türkiye'den Bosna- Hersek'i ziyaret eden turist sayısı

1-15 Mayıs 2009 tarihleri arasında Türkiye'den Bosna-Hersek'i ziyaret eden 500 turist üzerinde düzenlediğimiz ankette, Bosna-Hersek'i ziyaret etmelerini sağlayan en etkili sebep ne olduğunu soruldu. Anket

³ Bosna-Hersek Devleti, Boşnak ve Hırvat Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti olarak iki yapıdan oluşmaktadır. Boşnak ve Hırvat Federasyonu devletin % 51'lik bölümüne; Sırp Cumhuriyeti ise % 49'luk kısmına sahiptir. Her iki yapı etnik ve kültürel açıdan birbirinden farklıdır. Dolayısıyla Türkiye ile Bosna – Hersek ilişkilerinin gelişmesinde Halk Kültürü'nün Rolü başlıklı çalışmamızda Boşnak- Hırvat Federasyonu ele alınmıştır. Kanaatimizce, Türkler ile Bosna'daki ve Balkanlardaki Sırp'lar arasındaki kültürel ilişkiler ayrıca ele alınması gerekmektedir.

⁴ Türkiye'den Bosna- Hersek'i ziyaret eden turist sayısı ile ilgili bilgiler (tablo-1 sayılar ve yıllara göre dağılımı) Bosna-Hersek'teki Fidan Turizm yetkililerinden alınmıştır. Bu sayı Türkiye'den Bosna-Hersek'i ziyaret eden turist sayısı değildir; söz konusu turizm firması vasıtasıyla Türkiye'den, Bosna-Hersek'i ziyaret eden turist sayısıdır.

verileri, Türk turistlerin Bosna-Hersek'i, Türk kültür ve tarihinin birçok unsurunu barındırması nedeniyle ziyaret ettiklerini göstermiştir.⁵ Bu durum, iki ülke ilişkilerinin gelişmesi açısından önemli bir rol üstlenebilir. Türkiye ve Bosna-Hersek, tarihi ve kültürel bağların sağladığı yakın ilgiyi turizmin gelişmesi için önemli bir fırsat olarak görmeli ve kültür turizmini teşvik edecek ekonomik ve hukuki kolaylıklar tanımalıdır.

Bosna-Hersek'te her yıl haziran ayının son hafta sonunda Akhisar(Prusac)'da Ayvaz Dede'yi Anma Etkinlikleri düzenlenmektedir. Boşnak halk kültürünün önemli bir unsuru olan Ayvaz Dedo(Ayvaz Dede)'nun Türk olduğu ve Boşnakların Müslüman olmasında büyük payı olduğuna inanılmaktadır. Halkın Ayvaz Dede'yi büyük bir velî olarak görmesi, onu itibar ve saygınlık yönüyle bir halk kahramanı yapmıştır (K1), (K2), (K3), (K4), (K5). Boşnak halk kültüründe, Ayvaz Dedo(Dede) olarak ifade edilen şahıs, XVI. asrın ikinci yarısında yaşayan Akhisarlı Hasan Kâfî'dir, Halveti şeyhi olan Hasan Kâfî, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Bosna-Hersek'te yetişen önemli ilim adamlarından biridir (İzeti; 2004: 170). Halkın Ayvaz Dede'ye duyduğu büyük sevgi Ayvaz Dede'yi Anma Etkinlikleri çerçevesinde geniş çaplı kültürel organizasyonların yapılmasını sağlamıştır. Bosna- Hersek'te geniş bir katılımı düzenlenen Ayvaz Dede'yi Anma Etkinlikleri'ne Türkiye'den katılımlar olsa da, bu oran çok sınırlı sayıdadır.

Türkiye'de geleneksel olarak düzenlenen Şeb-i Arus Etkinlikleri, Bosna-Hersek'te bilinmektedir. Müslüman Boşnaklar Mevlana ile ilgili bu etkinleri takip etmektedirler, özellikle tasavvufa ilgi duyan Boşnaklar arasından Şeb-i Arus etkinlerine katılanlar olmaktadır. Boşnaklar, Mevlana'yı kendi kültür unsurlarının bir parçası olarak gördüklerinden özellikle Saraybosna'da 1957 yılından itibaren Şeb-i Arus Etkinlikleri yapılmaktadır (Halilagić, 2008: 1-2).

Türkiye ile Bosna-Hersek arasında gerek kültürel ilişkilerin gelişmesinde gerek turizmin ilerlemesine katkı sağlamak için bu iki kültürel etkinliktен yararlanmalıdır. Ayvaz Dede ve Mevlana her iki devletin halkları açısından öneme sahip kişilerdir. Bu tarihi şahsiyetlerin iki ülke ilişkilerin gelişmesine katkı yapması adına Türkiye, Bosna-Hersek'ten her yıl Şeb-i Arus etkinliklerine, Mevlana ve Konya ziyaretlerine katılımı artırmak için tanıtım yapmalı ve turizm firmalarını bu yönde teşvik etmelidir. Bosna- Hersek ise Türkiye'de bilinmeyen Ayvaz Dede'yi tanıtmalı ve Ayvaz Dede'yi Anma Etkinlikleri'ne katılımı arttırmak için gerek Türk turizm firmalarını gerek Boşnak turizm firmalarını teşvik etmelidir.

Bosna-Hersek'te Türk tarih ve kültür mirası adına birçok mekanı saymak mümkündür. Fatih Sultan Mehmet'in Hıristiyan tebaaya Ahitname verdiği yer, Foynitsa'da bulunan Boşnak halk kültüründe Fatih Sultan Mehmet'in ordusuyla geldiği ifade edilen ve Derviş-i Horasani olarak bilinen şahsın türbesi, Osmanlı döneminde kalan Gazi Hüsrev Bey Külliyesi, Mostar köprüsü gibi onlarca yapı ve onun etrafında gelişen halk anlatıları Türkiye- Bosna Hersek arasındaki turizminin gelişmesine katkıda bulunabilir.

Halk kültürü açısından Türkiye -Bosna Hersek ilişkilerinin gelişmesinde maddi kültür unsurlarından yararlanılabilir. Türk ve Boşnak mutfak kültürü büyük benzerlikler göstermekle birlikte her iki coğrafyaya has yemekler de bulunmaktadır. Her iki ülkenin mutfak kültürünün ortak ve farklılıklara tanıtılmalı bu maddi kültür unsurlarından turizmde istifade edilmelidir.

Boşnak halk kültüründe tekke tasavvuf geleneği canlılığını korumaktadır. Türk tekkelerinin Balkanlardaki yansıması olan bu ekoller, Türk kültüründen tema, motif ve içerik olarak güçlü izler taşımaktadır. Özellikle, Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan Sinanova Kadiri Tekkesi; Blagay Halveti Tekkesi'nde Türkçe ilahiler eşliğinde dini- mistik ritüeller icra edilmektedir. Günümüzde Türk nüfusunun hemen hiç olmadığı Bosna-Hersek'te Türkçe unsurların olması turizm açısından dikkat çekicidir. Gerek sosyal ve kültürel ilişkilerin gelişmesinde gerek turizmin güçlenmesinde dini- mistik folklorun sözkonusu unsurlarından yararlanılmalıdır.

2.2 Halk Oyunları

Halk oyunları ülke tanıtımlarında ön planda olan önemli bir folklor ürünüdür. Halk oyunları sadece bazı hareketlerin oyun içerisinde düzenli bir şekilde tekrarlanması değil aynı zaman o kültürün giyim, müzik, gelenek, inanış vb. birçok unsurunu içinde barındırmaktadır (Değerli, 2000). Bu yönüyle, ülkeler kendi kültürel yapılarını tanıtmak için halk oyunlarına tanıtım ve organizasyonlarda sık sık yer vermektedirler.

Türkiye'de birçok üniversitenin bünyesinde halk oyunları festivalleri düzenlenmektedir. Birçok belediye ve sivil toplum örgütü etkinlik, festival ve şenliklerde halk oyunlarına yer vermektedir. Bosna-Hersek'te de Başçarşı Geceleri Kültür Etkinlikleri çerçevesinde halk oyunları festivalleri de yapılmaktadır. Gerek Türkiye'deki kültürel etkinliklerde gerek Bosna- Hersek'teki kültürel organizasyonlarda her iki ülkenin halk oyunları ekipleri sahne almaktadır. Kültürel etkinliklere katılımlar belirli bir kültür politikası içerisinde

⁵ Anket soruları ve sonuçları ekler bölümünde verilmiştir.

yapılan etkinlikler değildir.⁶ Bazı dernek ve şahısların özel gayretlerinden ibaret kalan bu çalışmalar amatör ve sürekliliği olmayan iştirakler olarak kalmaktadır.⁷

Türkiye- Bosna Hersek ilişkilerinin gelişmesinde, kapsamlı ve geleneksel hale gelecek halk oyunları festivallerinin düzenlenmesi iki ülke insanının birbirlerini tanınmasına kültürel etkileşim imkanının doğmasını sağlayacaktır. Türkiye'nin ya da Bosna- Hersek'in ev sahipliği yapacağı ve diğer Balkan ülkelerini de dahil edecek "Balkan Ülkeleri Halk Oyunları Festivali" ülkeler arasında ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

2.3 Türk- Boşnak Halk Kültürleri'nin Ortak Şahsiyetleri

Yunus Emre, Mevlana, Nasreddin Hoca, Fatih Sultan Mehmet gibi Türk kültüründeki önemli şahsiyetler Boşnak kültürünün önemli şahsiyetleridir.

Yunus Emre'nin birçok Türkçe ilahisi Boşnaklar tarafından bilinip okunmaktadır. Yunus Emre'nin bazı ilahileri Boşnakça'ya çevrilmiş ve Boşnak Halk Edebiyatı'nın önemli metinleri olmuşlardır. Asıl metnine göre biraz değişmiş olan Yunus Emre'nin aşağıdaki ilahisi Boşnak halk kültüründe okunan bir ilahidir.

Seni ben severim dżandan íceru
Jolum vardır bu erkandan íceru
Şeriat tarikat joldur varana
Hakikat marifet andan íceru

Kesildi takatim dizde derman jok
Bun ne mezhep imiş dinden íceru
Sülejman kuş dili bilir didiler
Sulejman var sulejmandan íceru

Tedželliden nasib erdi kimine
Kimin maksudu andan íceru
Beni bende demen bende degilim
Bir ben vardır bende benden íceru

Senin aşkın beni benden aliptir
Ne şirin derd bu dermandan íceru
Junus'un gjozleri hundur açılmaz
Kapıda kul var sultandan íceru(K1), (K2), (K3), (K4), (K5).

Mevlana, Boşnak tekke-tasavvuf geleneğinin çok önemli bir temsilcisidir. Günümüzde Boşnak tekkelerinin genelinde aşağıdaki ilahi okunur.

Boşnakça Metin:	Türkçe Tercümesi:
Dođi	<i>Gel</i>
Svijetla Konyo, slavna li si	<i>Ey şerefli Konya namın yücedir.</i>
Zbog imena Mevlanina,	<i>Mevlana'dan dolayı,</i>
Riječ njegova poziv srca	<i>Sözü(Mevlananın) kalbinin çağrısı</i>
Na svim tvojim je vratima.	<i>Tüm kapılarındadır senin</i>
Dođi, dođi! Dođi, dođi!	<i>Gel, gel! Gel, gel.</i>
Ma ko da si, ma gdje da si,	<i>Kim olursan ol, nerede olursan ol</i>
Makar da si i sto puta	<i>Tövbeni yüz defa</i>
Obećanje prekršio,	<i>Bozmuş olsan da</i>
Opet dođi,	<i>yine gel</i>
Samo dođi.	<i>Sadece gel</i>
Prekrio te nur Mavlane,	<i>Sarmış seni Mevlana'nın nuru</i>
I bejtovi Mesnevije,	<i>Ve Mesnevinin beyitleri,</i>
Ko god dođe, jecaj naja	<i>Kim gelirse oraya ney inlemeleri</i>

⁶ Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi'nin 2008 yılı (TİKA) faaliyet raporlarını incelediğimizde kültürel çalışmaların yapıldığı ancak bu çalışmaların daha planlı ve sistematik yapılması gerektiği kanaatine vardık.

⁷ Küçükçekmece Belediyesi'nin düzenlediği Kültür Festivali'nde Bosna-Hersek'ten her yıl Lola adlı halk oyunları ekibi katılmaktadır.

Srce će mu da otkrije.	<i>Kalbini açacak.</i>
Tvoje kuće ko bejtovi Svaka tajnu svoju ima, Postala si sama srce Uplakano rastancima.	<i>Evlerin beyitler gibi Her biri kendi sırrını saklar. sen bir gönül oldun Ayrılıklara ağlayan</i>
Dodi, dodı! Sarajevo dušu dade, Kad je čulo poziv sveti, Na Benbašu bijelih golubova, Cijelo jato uz zvuk naja sleti.	<i>Gel, gel! Saraybosna sana ruhunu vermiş Aziz çağrım duyduğunda Beyaz güvercinler Bentbaşı'na indi Ney sesini duyduklarında.</i>
Sjaj dersova srce pamti, I čežnjivo traži pića Što u šehar točilo ga Čisto srce Merhemića.	<i>Derslerin parıltısını kalp sezer Ve özlemle şarap ister. Ki şehri (nurla) doldurdu, Merhemiçin⁸ temiz kalbi.</i>
Dodi, dodı!	<i>Gel, ge!!</i>
Kud odeše dobri ljudi, Gdje li sa sakriše? Ko ih traži, zna kakav je, Plač rastanka, naja – duše.	<i>Nereye gitmişler iyi insanlar? Nerede saklanmışlar? Onları bulmaya çalışın biliyor, Ayrılığın, neyin ve ruhunun inlemesinin nasıl olduğunu</i>
Od njih nama ostala je Mudra riječ k'o utjeha. Ne tražite nas po grebljima, Već kod ljudi u srcima.	<i>Onlardan bize kalmıştır Hikmetli sözler, teselli olarak Bizleri mezarlıklarda değil de İnsanların kalplerinde bulmaya çalışın.</i>
Dodi, dodı!	<i>Gel, gel</i>
Mesneviyu ko da shvati, Koje srce tu moć ima? Svaki bejt je jecaj naja, Svi džiltovi jedan sema'.	<i>Mesneviyi kim anlayabilir ki! Hangi kalbin böyle bir gücü var. Her beyit neyin inlemesidir. Tüm ciltleri semadır.</i>
Gdje je srce što će čuti, Ispod bejta što se zbori? Gdje je srce što na pragu, Mevlaninu aşkom gori.	<i>Sezecek olan kalp nerede Beyitlerdeki hikmetleri Aşkla yanan kalp nerde Mevlananın kapısında</i>
Dodi, dodı!	<i>Gel, gel</i>
Hej, ašici, sretni li ste, Gaflet perdu kad skinuste. Dunjaluče, čekr ti si, Što okreće želje puste.	<i>Ey aşıklar ne mutlu size Gaflet perdesini üstünüzden attınız Ey günyaya gönül bağlayan! (Nefsin)arzulari çeviren değirmenin dişlileri gibisin</i>
Hajde srce, baci brige, Za dunjaluk kojeg niže, Stavi uho na bejt naja, Da čujemo tajnu koju krije.	<i>Haydi kalbim sıkıntılarını at Bu sahte dünyanın Ney beyitine kulak ver, Hangi sırrı sakladığımı duymak için.</i>
Dodi, dodı!	<i>Gel, gel! (İyiyol, 2009,1–15).</i>

⁸ İlahide bahsedilen Hacı Mugaya Merhemiç Bosna'daki Mevlevi ekolünün önde gelen temsilcilerindendir. O, Bosna-Hersek'te mesnevi dersleri vermiş, onun ölümü üzerine ise Şeyh Fejzulah Efendi Hadžibayrić, Mesnevi derslerini devam ettirmiştir.

Dođi, ilahisinde görüldüğü gibi Bosna-Hersek'teki Tasavvuf geleneği içerik, motif ve kahramanlar açısından Türk tasavvuf geleneğinin Balkan coğrafyasındaki devamı niteliğini taşımaktadır.

Fatih Sultan Mehmet, Boşnak halk kültüründe bir kahraman ve veli olarak görülür. Bosna- Hersek'te "Sultan Fatih" hakkında birçok halk anıtsı ve inanış söyleneğelir. Fatih Sultan Mehmet'in bir derviş olduğu ve Halveti ekolüne bağlı olduğu ifade edilir. Boşnak halk kültüründe Fatih Sultan Mehmet'in Halveti ekolüne bağlı olduğu kanaati Osmanlı'nın Bosna-Hersek'i fethinin sonraki asırlarda sözkonusu tasavvuf akımının güçlü olmasından kaynaklanmaktadır.

Türk topluluklarının hemen hepsinde görülen Nasreddin Hoca fıkraları Boşnaklar arasında da yaygındır. "Nasrudin Hodža" olarak bilinen Nasreddin Hoca, Boşnak halk kültürün önemli sembollerindendir (Frndić, 1972: 6-22).

Türk ve Boşnak Halk kültürlerinin ortak şahsiyetleri onlar etrafında gelişen şiir ve anlatılar her iki kültürün kadim ilişkisini gösterme açısından önem arz etmektedir. Osmanlı mirasına sahip bu iki toplumun aynı kültür unsurlarına sahip olması doğaldır. Boşnak ve Türk halk kültürünün bu önemli şahsiyetlerini, onların fikirlerini ve eserlerini yapılıacak büyük ve ortak organizasyonlarla geniş kitlelere duyurmak iki ülkenin ilişkilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Sözkonusu şahsiyetlerle ilgili teknolojik araçlarda kullanılarak film, çizgi film, belgesel hazırlamada ortak hareket edilmeli ve hazırlanacak ürünlerin Türkçe ve Boşnakça olması sağlanmalıdır.

3.Sonuç ve Öneriler

Türkiye- Bosna Hersek ilişkilerinin gelişmesinde kültürel çalışmalardan- özellikle halk kültürü- yararlanmak . Her iki ülkenin ilişkilerinin gelişmesi adına tekliflerimiz şunlardır:

1. Türkiye ile Bosna-Hersek arasındaki turizminin gelişmesinde halk kültüründen yararlanılmalıdır.
2. Her iki ülkenin Kültür ve Turizm Bakanlıkları her iki toplum açısından öneme sahip tarihi ve kültürel mekanların ziyaret edilmesini teşvik etmelidir.
3. Ayvaz Dede, Şeb-i Arus etkinlikleri gibi kültürel etkinliklere her iki ülkeden katılımın artırılması sağlanmalıdır.
4. Türkiye ve Bosna-Hersek'in birlikte düzenleyecekleri ve diğer Balkan ülkelerini de kapsayacak şekilde geleneksel hale getirilecek Balkan Halk Oyunları Festivali düzenlenmelidir.
5. Türk ve Boşnak halk kültürlerinin ortak şahsiyetleri olan Mevlana, Yunus Emre, Nasrettin Hoca, Fatih Sultan Mehmet ile ilgili ortak çalışmalar yapılmalı bu tarihi- kültürel şahsiyetlerin geniş kitlelerce daha iyi tanınması sağlanmalıdır.
6. Türk ve Boşnak halk kültürlerinin ortak şahsiyetlerini tanıtmak amacıyla ortak film, çizgi film ve belgeseller yapılmalı ve bu çalışmalar Türkçe ve Boşnakça olarak iki dilde izlenip anlaşılacak şekilde tasarlanmalıdır.
7. Bosna'daki Türkiye ve Türk kültürüyle ilgili halk anlatıları Türkçe'ye çevrilmeli bu meteryaller kültür ve sanat açısından işlenmelidir.
8. Türkiye Bosna Hersek ilişkilerinin gelişmesinde kültürel çalışmaların katkıların ele alındığı akademik çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

Artun, Erman(2003). Osmanlının İlk Dönemlerinde Türk ve Balkan Kültürlerinde Etkileşim, II. Uluslararası Balkan Türkoloji Sempozyumu, İstanbul, Folklor-Edebiyat Dergisi, s.33. Sayfa, 99-105.

Artun, Erman (2000). Balkan Türk Edebiyatlarına Genel Bir Bakış, IV. Uluslararası Kıbrıs-Balkanlar-AvrasyaTürk Edebiyatları Sempozyumu ,Mostar, www.turkoloji.cu.edu.tr.

Barkan, Ömer Lütfi(1942). İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri Ve Zaviyeler, Vakıflar Dergisi, Ankara, s.II, s. 279- 309.

Ćehajić, Džemal(1986). Derviški Redovi u Jugoslovenskim Zemljama, Sarajevo, Grafo-art Atelje.

Değerli, Fikret (2000). Halk Oyunlarının Uluslararası uygulamalarında Turizme Katkısı, Türk Folklorunun Turizm açısından Deđerlendirilmesi sempozyumu, www.kultur.gov.tr.

Frndić, Nasko (1972). Narodni Humor i Mudrost Muslimana, Zagreb, Stvarnost.

Halilagić, Sead (2008). Obiljevanje Arusa u BIH, Sarajevo, The Place And Dervish Orders In Bosnia Herzegovina On The Year Of Jalaladdin Rumi 800 Years Since His Birth Symposium, Orjentalni Institut u Sarajevu Unpublished Symposium Proceedings, s. 1-2

Inalcik, Halil(2005). Balkanlar ve Türkler, Bal-Tam Türklük Bilgisi Dergisi, Prizren, s.III, s-20-45.

Iyiyol, Fatih (2009). Boşnak Halk Kültüründe Mevlana ve Mevlevilik, 1. Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi, Basılmamış Sempozyum bildirileri, s-1-15

Malcolm, Noel (2002). Bosnia A Short History, London, Pan Boooks

Öztuna, Yılmaz (1990). Rumelini Kaybımız, İstanbul, Ötüken Yayınları

Imamović, Mustafa (1998). Historija Bošnjaka, Sarajevo, Nacionalna i Univerzitetska Biblioteka Bosne i Herzegovina.

Izeti, Metin (2004), Balkanlarda Tasavvuf, İstanbul, Gelenek Yayınları

Sözlü Kaynaklar(Kaynak Kişiler)

(K1) Mensur Hacımeyleç, 50, Visoko, esnaf, lise mezunu

(K2) Mükrem Kamber, 40, Olovo, evli, imam, medrese mezunu

(K3)Nejat Biço, 49, Saraybosna, Sinanova tekkesi kütüphane görevlisi, lise mezunu

(K4) Şeyh Birzina, 60 yaşında, Saraybosna, evli, Mejtaş Nakşi tekkesinin şeyhi

(K5) Şeyh Niyaz, 41, Olovo, evli, Olovo Nakşi tekkesi şeyhi, Lise mezunu

Ekler

Türkiye- Bosna Hersek Arasındaki Kültürel İlişkileri Değerlendirme Anketi

Tarih: 1-15 Mayıs 2009

Anketi cevaplayan kitle: Bosna-Hersek'i sözkonusu tarihlerde ziyaret eden Türkiye Vatandaşları.

Anket Soruları:

S.1 Bosna-Hersek gezinizde en çok hangi mekandan etkilendiniz?

- a) Mostar Köprüsü
- b) Latin Köprüsü
- c) Gazi Hüsrev Bey Külliyesi
- d) Blagay Tekkesi
- e) Bosna'nın doğal güzellikleri

S.2 Bosna- Hersek'i ziyaret etmenizi sağlayan en etkili neden aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Bosna- Hersek Türk kültürün birçok unsurunu barındıran bir ülke olması
- b) Bosna- Hersek doğal güzelliklere sahip bir ülke olması
- c) Bosna-Hersek teknolojik imkanlara sahip bir ülke olması
- d) Bosna- Hersek'te geniş eğlence imkaları olması
- e) Bosna- Hersek'te arkadaşlarım ve akrabalarım olması.

S.3 Türkiye- Bosna Hersek arasında ilişkilerin gelişmesini en çok hangi etken sağlar?

- a) Ekonomik ilişkiler
- b) Kültürel ve Sosyal ilişkiler
- c) Siyasi ilişkiler
- d) Tarihi ilişkiler
- e) Turizm

S.4 Türkiye ile Bosna-Hersek'in kültürel yapısının benzerlikleri için en doğru seçenek hangisidir?

- a) Türkiye ile Boşnak kültürü arasında pek benzerlik yok
- b) Türk Kültürü Boşnak etkilemiş olmakla birlikte ortak unsurlar çok zayıf
- c) Türk kültürü ile Boşnak kültürü birçok ortak unsura sahipler ve bunlar canlılığı koruyor
- d) Türk kültürü ile Boşnak kültüründen hemen her şey aynı.

Anket Sonuçları:

1. Soru: 213 kişi Blagay Tekkesi, 195 kişi Mostar Köprüsü, 57 kişi Doğal Güzellikler, 35 kişi Gazi Hüsrev Bey Külliyesi,
2. Soru: 396 kişi A, 81 kişi B, 23 kişi E
3. Soru: 184B, 167 kişi D, 103 kişi A, 14 kişi C, 10E
4. Soru: 317 C, 114 kişi B, 48 kişi E, 21 kişi A